

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ДО
Г-ЖА МИЛЕНА ДАМЯНОВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
КОМИСИЯ ПО ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
44 НАРОДНО СЪБРАНИЕ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ПЛ. „НАРОДНО СЪБРАНИЕ“ № 2
ГР. СОФИЯ 1169

Относно: Промени в Закона за изменение и допълнение на Закона за предучилищно и училищно образование

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ДАМЯНОВА,

Обръщам се към Вас във връзка с промени в Закона за изменение и допълнение (ЗИД) на Закона за предучилищно и училищно образование (ЗПУО), отнасящи се до включването на децата, навършили 4-години в задължително предучилищно образование, дейността и имуществата на настоятелствата в системата на предучилищното и училищното образование и въвеждането на трайна законова уредба на обучението от разстояние в електронна среда.

Като национален омбудсман, посветен на защита правата на децата, бих искала да отбележа, че правото на равен достъп до образование от ранна детска възраст е тема, по която работя активно. Включването на 4-годишните деца в предучилищното образование е важно и отговорно решение. Смятам, че тази политика е важна за ранното детско развитие и с доброто ѝ прилагане могат да бъдат решени редица въпроси като ранното отпадане от училище на децата, обхватът им в предучилищно образование, навременна подкрепа за работещите родители и възможност да се върнат на трудовия пазар родителите, овладяването на български език от децата, за които не е майчин. Задължителното предучилищно образование от 4-годишна възраст има своите предимства, свързани с развитието потенциала на децата, с тяхната социализация и подобряване на резултатите в училищното образование. Въвеждането на задължително предучилищно образование от 4-годишна възраст е добра мярка, но само ако системата е готова да посрещне тези деца. Тревога в тази насока изразиха много родители и редица родителски организации.

В тази връзка, водена от разбирането, че темата е важна, а обществото ни е разделено по въпроса, през м. февруари 2020 г. в институцията на националния омбудсман организирах публична дискусия по проблемите, свързани с въвеждането на задължително предучилищно образование за 4-годишните деца. Бяха изслушани представители на граждански и родителски организации, институции и местна власт, експерти, психолози, директори на детски градини и училища, представители на академичната общност и бизнеса. Целта бе да се чуят всички мнения по темата и да се предложат конкретни решения, които да

подпомогнат процеса по въвеждането на задължително предучилищно образование за 4-годишните деца. Всички се обединиха около виждането, че въвеждането на задължителното предучилищно образование за четиригодишните деца ще бъде в полза на децата, но системата трябва да бъде готова като осигури необходимата материална база, подготвени учители, адаптирани учебни програми (с преимущество на повече игри за децата). Задължителното предучилищно образование от 4-годишна възраст е подходяща мярка, но следва да бъде въведена само когато има ясни гаранции за родителите, децата и учителите, че подобен проект може да се реализира.

Наред с това, задължителното предучилищно образование, макар да е безплатно, е съпроводено с допълнителни такси. В някои общини в страната тези такси са премахнати, но в други те продължават да стоят и се явяват пречка за обхващането в образователната система на децата от семейства с ниски доходи и неблагоприятно социално положение.

Институцията на омбудсмана прие за своя кауза и премахването на таксите за детските градини като инструмент за осъществяване на равния достъп до образование на всички деца. Намирам, че решението за подпомагане със средства от държавния бюджет на нуждаещите се семейства за заплащане на таксите за ползване на детски градини от децата им е първата стъпка към въвеждането на мерки за отпадането на таксите за детска градина за всички деца, обхванати в задължителното предучилищно образование.

Трябва да подчертая, че за мен като национален омбудсман е изключително важно определянето на ясни и справедливи критерии, така че мярката за подкрепа от държавния бюджет да обхваща всички деца, живеещи в бедност и в риск от бедност. Бих искала да посоча също, че би било добре да се потърсят механизми, с които да се компенсират направените разходи от общините, премахнали таксите за детските градини.

Относно намерението законово да се регламентира възможността за 20 % електронно дистанционно обучение на учениците, смятам, че това предложение е необходимо да се обсъди задълбочено, още повече, че тази част на ЗИД на ЗПУО не е била подложена на обществено обсъждане.

Въвеждането на електронно обучение ще задължи родителите да закупят електронни устройства за децата си, да поемат месечните разходи за заплащане такси за интернет, да оборудват работни места за децата си у дома. Това ще увеличи финансовата тежест на семействата и т.нар. скрити разходи за образование. В институцията на националния омбудсман постъпиха многобройни жалби на родители, които изразяват своите тревоги и притеснения, свързани с реализирането на тази възможност.

Съгласно чл. 53, ал. 3 на Конституцията на РБ основното и средното образование в държавните и общинските училища е безплатно. Задължение на държавата е да бъдат осигурени условия за реализиране на безплатно образование.

Реална е опасността да бъдат дигитално изключени и в невъзможност за участие в онлайн обучение децата от социално слаби семейства или семейства, чиито доходи не позволяват закупуването на електронни устройства, семействата с две деца, децата, настанени в интернати, както и децата от ромските общности. Това го показва и проведеното онлайн обучение по време на извънредната ситуация в страната. За тяхното обучение са необходими допълнително човешки и финансови ресурси.

Предизвикателства пред електронно дистанционно обучение има и за децата със специални образователни потребности (СОП), поради недостатъчните възможности за обучение, оказване на подкрепа и ресурсно подпомагане, което води до регрес в знанията и уменията, които са изградили. Проблемите са свързани с липсата на адаптирана дейност за образование и работа с децата със СОП в домашни условия, техническата неосигуреност на ресурсните учители за адекватна и пълноценна работа с децата и платформи, които да използват за работа с децата, работа с деца със СОП, които нямат достъп до техническо средство в дома си или интернет, необходимост от увеличение на часовете за ресурсно подпомагане за компенсиране на обичайните активности на децата със СОП.

При въвеждането на 20% електронно дистанционно обучение за учениците следва да се направи оценка на влиянието на обучението в електронна среда върху психофическото им развитие и за формирането на комуникационните им умения.

Трябва да се отчете също така и увеличаването на натовареността на учителите по време на електронното обучение, чиито ангажименти нарастват и които също осигуряват за своя сметка необходимите електронни устройства и интернет свързаност, за да провеждат онлайн часове и онлайн консултации. Често работният им ден надвишава рамките на определеното им работно време.

Дистанционното електронно обучение има своята важна роля в ситуации като тази с предприетите мерки за ограничаване на разпространението на коронавирус COVID 19. Проведеното дистанционно обучение бе възприето в голяма степен от участниците в него и от обществото като успешно. Коронавирусът, обаче, ни показва ясно и дигиталното разделение на обществото и е необходимо да признаем и да се съобразим със съществуващата социална пропаст в достъпа до технологии, защото много семейства разчитат само на един телефон, което не може да бъде основа за онлайн обучение и стрийминг видео уроци.

Наясно съм, че дигиталното образование, дигиталната грамотност, достъпът до интернет се разглеждат като измерения на правата на детето, но трябва да си даваме ясна сметка и за дигитално изключените групи деца. В този смисъл е необходимо да се търсят начини за преодоляването на дигиталната бедност.

Всички тези значими фактори смятам, че трябва да бъдат взети предвид при регламентиране на възможността за въвеждане на онлайн обучение на учениците, което, като цяло, е положителна стъпка напред.

Смятам, че обучението в електронна среда от разстояние трябва да бъде възможност, активно използвана в извънредни ситуации и/или грипни ваканции.

Наясно съм с тенденциите в глобален мащаб и подкрепям въвеждането на новите технологии в образованието и дигитализацията му, но това трябва да бъде съобразено с възможностите на семействата и те да бъдат ефективно подпомогнати, така че всички деца в страната да имат равен достъп до електронните ресурси и да се възползват от достиженията на електронната среда.

С уважение,

**ДОЦ. Д-Р ДИАНА КОВАЧЕВА
ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**